

Novo snov učitelji sicer najpogosteje in najizraziteje predstavijo v osrednjem delu učne ure, medtem ko učenci predstavljajo svoje razumevanje snovi zlasti, kadar se preverja njihovo znanje (v pisni ali ustni obliki). A to še zdaleč nista časovno in funkcionalno edina dela učne ure (ali pedagoškega procesa nasploh), kjer je mogoče učinkovito uporabiti pravkar predstavljene strategije (npr. *stásis/constitutio*, mreža vprašanj, TRON), ki omogočajo razumevanje ključnih informacij in kritično presojo pomena sporočil.

Po tem krajšem ekskurzu o kritičnem mišljenju se vračamo k retoriki, natančneje, k drugemu pomembnemu vidiku znotraj odkrivanja argumentov, to je k vrstam dokazov.

Vrste dokazov – sredstva prepričevanja³⁸

Aristotel je v *Retoriki* (*Rh.* 1355b35–1356a20) izdelal temeljni in še danes vplivni sistem retoričnih sredstev prepričevanja. Skozi opredelitev retorike kot teorije prepričevanja je namreč vpeljal tudi dihotomijo dveh temeljnih načinov prepričevanja oz. dokazov (stgr. *písteis*), ki jih lahko uporabimo za to, da poslušalci sprejmejo naše stališče. Poimenoval jih je *zunanja* in *notranja sredstva prepričevanja* (stgr. *písteis átekhnoi* in *písteis éntekhnoi*). Temeljna razlika med njimi je v odnosu do govorniške večšine (stgr. *tékhne*). Zunanja (»netehnična«) sredstva prepričevanja namreč obstajajo neodvisno od retorike (tj. izven *tekhne*) in jih govorec v obstoječi obliki zgolj uporabi v procesu prepričevanja, da z njimi podpre oz. utemelji svoje argumente (npr. najrazličnejša pričevanja, pisni dokumenti in drugi neposredni dokazi). Drugo skupino sestavljajo notranja ali »tehnična« sredstva prepričevanja, ki so sestavni del govorniške večšine in jih govorec s pomočjo različnih principov ubesedovanja vsakič na novo *ustvari* za dano retorično situacijo oz. govorni dogodek. Aristotel je opredelil in podrobneje razdelal tri vrste notranjih sredstev prepričevanja: a) tista, ki so *odvisna od značaja govornika* – *ethos*, b) tista, ki temeljijo na tem, da v *poslušalcih vzbudijo določena razpoloženja* – *pathos*, in c) tista, ki temeljijo na (*navideznem*) *dokazovanju v samem govoru* – *logos* (*Rh.* 1355b35–1356a20). Sodobna retorična

38 Starogrški izraz *pístis* (pl. *písteis*) lahko pomeni 'sredstvo prepričevanja', 'dokaz', 'argument'. Kvintilijan uporablja izraz *probatio* ('dokaz', 'dokazovanje') in kot eno od posebnih sredstev prepričevanja navaja tudi argument (lat. *argumentum*, ki ustreza Aristotelovemu entimemu). V pričujočem besedilu uporabljamo bolj ali manj enakovredno tri izraze (*sredstva prepričevanja*, *argumenti*, *dokazi*) povsod tam, kjer izhajamo neposredno iz retorične tradicije. V delih besedila, kjer je obravnavana teorija argumentacije, je izraz 'argument' uporabljen kot *terminus technicus*, to je zgolj v kontekstu specifičnega načina prepričevanja – utemeljevanja/argumentiranja.